SIGFRID SIWERTZ
Pagoden
En stor Stockholmsroman
18:50, inb. 21:—
BONNIERS

Nytt Parisflyg

Air France har öppnat en ny fluglinje Stockholm—Köpenhamn—Paris med avgång från Stockholm tisdag, onsdag, lördag, söndag kl. 16. En anslutningslinje finns från Göteborg med avgång kl. 14. Samma dagar går en returlinje från Paris kl. 9.30.

I DAG KL. 20

Eva-Lisa Lennartsson läser ur årets diktsamlingar av Aspenström, Dahlquist-Ljungberg, Isaksson, Key-Åberg, Lindegren, Lundkvist, Tranströmer, Vennberg.

HEDENGRENS BOKHANDEL
STUREPLAN 4

Katarina den stora

På denna målning poserar Katarina tillsammans med sin make, ryske tronföljaren Karl Peter Ulrik, sedermera Peter III, och sonen Paul (I). Det var sex år före det dramatiska året 1762, då Peter blev kejsare men efter ett halvår avsattes — genom en av Katarina iscensatt statskupp — och mördades.

DET ÄR LYCKLIGT att Katarina II:s av Ryssland memoarer nu finns tillgängliga på svenska, försedda med en utmärkt inledning av Pierre Audiat (*Katarina II:s memoarer*, Hökerbergs, 19:50). De är ett historiskt dokument av största vikt, som angår inte minst svenskarna genom den roll som Katarinas Ryssland spelade i Sveriges utrikespolitik. Men de är också en fängslande och intensiv människo- och miljöskildring, på en gång träffsäker och lidelsefull. Det är svårt att släppa boken när man en gång börjat på den. Den kejsarinna som har fört pennan har inte bara haft en självhärskares överlägsna syn på sin omgivning. Det är en högt begåvad kvinnas berättelse om sin väg från missanpassning till frigörelse. Och hon har haft tillräckligt mycket av litterär kultur för att kunna variera sitt tema, avvinna det ständigt ny spänning och ständigt nya synpunkter.

Är hennes berättelser sannfärdiga? Som vanligt i fråga om memoarer är de frispråkiga beträffande ursäktliga felsteg och osanna i fråga om oursäktliga. Och som vanligt i fråga om 1700-talsmemoarer har litterära mönster verkat omgestaltande på den skildrade verkligheten. Katarinas självporträtt är en ung kvinna som på många punkter uppfyller upplysningslitteraturens stilideal: med grace och behärskning, kultur, vett och frihet från fördomar. Som hennes kontrast framstår hela tiden maken Peter III, urtypen för en drumlig tölp, hjälplös, okultiverad och med en omdömeslöshet som gränsar till svagsinthet. Dessa porträtt har etsat sig in i eftervärldens medvetande. Men man får aldrig glömma att Katarina har haft att försvara en ogärning: mordet på en make som var henne underlägsen och som hon ofta varit otrogen. Även om hon aldrig erkände delaktighet i mordet, måste statskuppen mot Peter motiveras. Hennes skicklighet i att framställa denne som i alla avseenden ovärdig att inneha tsarernas tron ger henne en hög rangplats bland politiska pamflettister. Bara det lilla draget att utmåla Peters svärmeri för allt tyskt och förakt för allt ryskt som ett av de verkligt svåra inslagen i de äktenskapliga problemen visar hur Katarina spelar sin roll i memoarerna. Hon själv misstänktes — som Audiat framhåller, sannolikt med rätta — för konspirationer med Rysslands fiender under sjuårskriget, men det blir i memoarerna bara ett bevis för hennes fienders otroliga påhitt när de försökte nedsvärta henne inför kejsarinnan Elisabet. Hon själv var den borna intriganten, Peter den godtrogna nollan — det är så tydligt som helst även i memoarerna. Men i fråga om lojalitet mot kejsarinnan och Ryssland är hon alltid oskyldig och Peter så gott som konstant skyldig. Det är, för att använda milda ord, inte riktigt troligt.

MEN, sanning eller inte, vilken berättare hon är! Både barndomens miljö, den småfurstliga kretsen i Stettin, Braunschweig och Hamburg, och det ryska kejsarhovet i dess prakt, väldighet och primitiva osäkerhet träder fram så att man tycker sig se, höra och lukta det. Planlösheten i det ryska hovets förflyttningar och i växlingen av ministrar och favoriter vittnar om att nycker och långsiktiga, djupt liggande intriger har dominerat statsledningen. Den unga Katarina har, innan hon var vuxen, ramlat in i denna politiska labyrint efter en kort visit i Berlin, där Fredrik den store fann det mödan lönt att spela ut sin charm för att göra henne gynnsamt stämd mot Preussen. Med en högfärdsgalen mamma och en omöjlig make som närmaste umgänge har Katarina drivits till isolering. Den kan till stor del ha varit självförvållad, ty det står en kall aura av egocentrisk melankoli kring hennes ungdomsminnen. Mycket få av de människor med vilka hon kommit i beröring har sluppit undan med ett någorlunda positivt omdöme: hennes dadda, hennes far, några pålitliga tjänare och en pålitlig älskare. Och det är lätt att se att omdömet betingas av i vilken grad människorna varit Katarina till besvär eller nytta. Just denna egocentricitet torde emellertid ha bidragit till att göra hennes iakttagelser och minnen så plastiska; de störs aldrig av något behov att se situationer med andra människors ögon eller sätta sig in i deras liv. Modern med sin hysteri, Peter med sina förtroenden, sin fiol och sin fylla, kejsarinnan Elisabet grym och lättrörd, glupsk på män, barn och makt, verkar alla exakt fotograferade i karaktäristiska situationer — som sedan visserligen har klippts samman till en tendentiös helhetsbild.

"MIN karaktär var av naturen så vinnande att ingen människa kunde vara tillsammans med mig ens en kvarts timme utan att känna sig obesvärad och prata med mig som om hon känt mig sedan länge", säger Katarina vid en tillbakablick. Hon hade ingen falsk blygsamhet. "Jag var en frimodig och trogen riddare med en själ som var mera manlig än kvinnlig" — detta uttalande lägger emfas på att Katarina andligen kunde mäta sig med vilken man som helst och innebär ingen antydan om förblandning av könsinstinkter. Hon var tvärtom varmt intresserad av det motsatta könet. Trots att hon iakttar en världsdams diskretion om sina kärleksaffärer, antyder hon dem tillräckligt klart för att memoarerna skall mynna ut i outlöst dramatisk spänning då de avbryts mitt i ett samtal mellan Elisabet och Katarina, just då den senare lovat att berätta sanningen om sitt och Peters privatliv. På ett annat ställe reflekterar hon: "Trots de vackra moraliska grundsatser som inpräntats i ens huvud går man snart längre än man tänkt, när känslan kommer med i spelet. Ännu i dag vet jag inte, hur man kan hindra känslan att bestämma över en. Enda medlet vore kanske att fly, men det finns fall, situationer, omständigheter då en flykt är omöjlig." Detta är en passionerad kvinnas bekännelse, men man frågar sig vad som menas med "känsla" i detta sammanhang: har det varit mycket mer än en sinnlig attraktion? Ty det är påfallande att Katarina är ointresserad av den andra partens känslor: vad som händer henne är, enligt hennes egen uppfattning, att hennes charm väcker lidelse hos män, som därvid i sin tur utövar lockelse på henne. Det ligger något automatiskt i detta, som även på detta område vittnar om Katarinas egocentricitet.

Hon arbetade sig fram till att bli härskarinna vid ett hov där man slarvade med allt: pengar, byggnadsverk, människoliv och känslor. Det hade varit mer än underligt om hon inte i ungdomen hade fått miljöskador i denna omgivning. Hennes motståndskraft vittnar bl. a. om den franska upplysningslitteraturens pedagogiska styrka. Katarina blev dock den första verkligt kultiverade härskaren i Ryssland, trots att hennes väg gick fram över den äkta mannens lik i anslutning till gammal dålig tradition i rysk tronföljd.

ERIK LÖNNROTH

JOYCE CARYS SENASTE

I SIN SENASTE roman, nu utkommen på svenska — *Mellan ont och gott* (Hökerbergs, 17:50) — fortsätter *Joyce Cary* den serie som för två år sedan började med den stora succésromanen "På nåd och onåd". Den sistnämnda romanen slutar med en skildring av trekantsförhållandet mellan Nina — berätterskan —, den gamle politikern Nimmo, hänsynslös, opålitlig, förljugen, men ändå "nådens", den stora rättfärdighetslidelsens representant, och Jim, mannen utan "nåd", snarast personifierande den fasta ordningen utan illusioner och frälsningslängtan. Den senaste romanen är ett avsnitt av de memoarer som Nimmo skriver på i "På nåd och onåd". Han berättar om barndomen och ungdomen i ett fattigt frireligiöst hem på den engelska landsbygden, om sina första politiska aktioner inom fackföreningsrörelse och parti. Vad som klarläggs är främst hur Nimmo fått sin självfallna, av inga förirringar och förvillelser undergrävda tro och hur han för att förverkliga sin vilja att förbättra drivs in i politikens kompromisser, falskhet och förträngande av för framgången farliga tvivel och tankar. Boken är inte så fängslande som den förra, men den innehåller utomordentliga scener och teckningar; Nimmos föräldrar och främst hans syster Georgina — helgonlika och ändå mänskliga — hör till de bästa i Carys galleri av originella, äkta och gripande personer. Man väntar nu med spänning på trilogins tredje del, där Jim skall bli berättare. De hittills publicerade delarna tyder på att denna romanserie blir Carys mästerverk.

HERBERT TINGSTEN

RENA RAMA BONDLANDET

KANSKE ÄNDA om det inte börjar treva sig fram en mera äkta bondelitteratur? Alltför länge har ladugården och halmstackarna fått vara enbart kulisser i romaner med förment ärende att fånga in bondsk miljö, men egentligen med helt andra syften. Rågen har vajat fullmogen, men könsheroer i storväst har bara skördat trånande flickor i dess skydd. Även detta är viktiga ting, javisst. Men här har getts utlopp för en agrar romantik, som konstgödslats på snålmarkerna i stan.

Anna Kajsa Hallgard är förelöpare för en ärligare syn på bondlandet. Sätter man sig ned för att skriva realistiskt, får man vackert lov att underordna sig miljön. Att skriva som det är. Det söker hon att göra.

Nu har hon kommit med en ny roman (*Pappersdockor*, LT, 13:50). Hon håller sig kvar i sin gotländska hembygd, och den här gången berättar hon om hur en bondflicka blir författarinna.

Hennes människor har inte så många bottnar, men hon berättar om dem utan att kråma sig. Hon sovrar inte, och ibland stånkar man inför brätet av onödiga detaljer. Och skildringen av det erotiska trasslet med en intellektuell tråkmåns är alltför glättad. Men hur det än är med banaliteterna kommer man att tycka om bondflickan-författarinnan. Hon är så modigt ensam. Kvar dröjer också den ömsint tecknade bilden av fadern, som spottar i vedlåren med ängslig sturskhet.

RUNE JOHANSSON

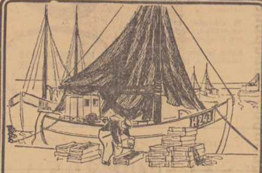

GABRIEL JÖNSSON
ÄN SJUNGER ÖRESUND
Rikt ill. med vinjetter av Ralph Bergholtz

Om Öresund, om dess vatten och dess stränders ljuvlighet, om årstidernas behag och växlingar, om städer och byar vid Sundet och dess uppland, om skepp som seglat i dess vågor berättar Gabriel Jönsson i dessa utsökta prosaskisser, som förenar lyrikerns värme, kåsörens kvickhet och essayistens analytiska sinne.
17:50, inb. 22:—
BONNIERS

Haile Selassies land
finns mästerligt och praktfullt skildrat i ord och bild av
BJÖRN VON ROSEN
BERGET OCH SOLEN
Hft 38:—, inb. 48:—, handbundet halvfr. kl. 85:—
Intressant och särpräglad är också samme författares
GAME ANIMALS OF ETHIOPIA
12:—
BONNIERS

bästa av allt: böcker BOKENS VECKA 12–18 november

Nobelpristagaren
Ernest Hemingway
Nu finner Ni i bokhandeln
Afrikas gröna berg . . . . . . 18:50, inb. 23:—
Och solen har sin gång . . . 12:50, inb. 16:—
Att ha och inte ha . . . . . . 11:50, inb. 15:—
Över floden in bland träden 11:50, inb. 15:—
Den 19 nov. kommer nya upplagan av
Klockan klämtar för dig . . . 21:50, inb. 27:50
BONNIERS

Från radikalismens brytningsår
KARL KILBOM
I hemligt uppdrag
"På svenskar i vår tid torde ha ett så spännande stoff som Karl Kilbom har förvärvat för sina memoarer. Han fördärvar det minsann inte heller." E. W. O. i SvD
"En drápl[illegible] rad av snabbt skisserade men samtidigt träffsäkra porträtt." *Sven Ulric Palme i ST*
17:50, inb. 22:50
5:e tusendet
TIDEN

BOKENS VECKA 12–18 november

11:e tusendet
"Stor berättares konststycke"
Erik Hj. Linder i ST
LARS AHLIN
Stora glömskan

"Stilsynt spännande läsning ... han är berättare. Och som sådan tillhör han snekligen de benådade." *Allan Fagerström i AB*
"Utomordentlig, rolig och underhållande ... alltigenom präglad av en originell fabuleringsförmåga en lustig lockelse till en gammal stilleben." *Örjan Wallqvist i Arbetaren*
17:—, inb. 21:—
TIDEN

Ny upplaga nu igen!
12:e tusendet
Philippe de Pirey
KAMRAT I HELVETET

"Den mest ohöljda skildring av krigets brutalitet och elände." *G. Reichenberg i GHT*
Flammande upproriska anteckningar om meningslös grymhet, sviniöst sexualliv, ohygglig sadism." *Sven Stolpe i AB*
Höstens sensationsbok
TIDEN 13:50

BOKENS VECKA 12–18 november
Lindståhls Bokhandel
Odengatan 22
hälsar Er välkommen i kväll kl. 20.00.
Då kåserar
Olle Strandberg
med bilder ur sin nya bok "Jambo".
Därefter för
Bengt Hubendick
Er till Filippinerna och visar färgbilder ur sin nya reseskildring "Filippin och Antipod".
Sittplatser har ordnats.
Infinn Er i god tid!

12 tusendet

Frances Faviell
MÄNNISKOR I BERLIN
"varm mänsklighet och högtstående skildringskonst"
Erik Stoltenberg i Göteborgs-Posten
Hft 14:50 inb. 19:—
En NORSTEDTS bok

"Ingen som varit med kan undgå att uppleva igenkännandets glädje — allt är fångat och återgivet på pricken!"
Holger Ahlenius i BLM
OLLE HEDBERG
Vänstra kinden
som aldrig tillförne,
16 tusendet
"Psykologien har en social bredd och skärpa, en nationell allmängiltighet"
I denna romans fint förgrenade ådernät flyter det svenska folkets eget blod, och dess pulsar slår med tidsliviets ängestfullt bultande rytm." BLM
Hft. 17:50, inb. 22:50
En NORSTEDTS bok

11 tusendet
LAURENS van der POST
Flamingofjädern
"Romanens stora behållning är de lysande närbilderna från busken, djungeln och velden, där de exakta iakttagelserna växer fram till visioner av makalös prakt och styrka.
. . . spännande som en pojkbok"
INGRID ARVIDSSON I DN
Hft. 18:50, inb. 23:50
En NORSTEDTS bok

MINA JAKTVAPEN

För första gången i Sverige utges med denna bok en lättillgänglig, fyllig orientering om de vapentekniska problemen i samband med jakten.
Denna rikt illustrerade, moderna handbok för jägare och sportskyttar ger en rikedom av uppgifter och direkt tillämpliga fakta.
Redigerad av
BERTIL HAGLUND
ERIC CLAËSSON
12:50, inb. 16:50
NORSTEDTS

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.